

Nyckelhålet

Stödande instruktion för Livsmedelsverket och kommuner

Nyckelhålet hjälper konsumenter att välja nyttiga livsmedel på ett enkelt sätt. Här får du veta mer om vad Nyckelhålmärkningen innebär, vilka regler som gäller och vad som krävs för att företagare ska få märka produkter med symbolen.

Om lagstiftningen

På alla sidor om Nyckelhålet finns relevant livsmedelslagstiftning samlad till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika lagarna och förordningarna. Den lagstiftning som särskilt reglerar Nyckelhålet är främst:

- Förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation
- Förordning (EG) nr 1924/2006 om närings- och hälsopåståenden
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:9) om användning av viss symbol

Du behöver också ta hänsyn till andra regler, bland annat:

- Förordning (EG) nr 258/97 om nya livsmedel och nya livsmedelsingredienser
- Förordning (EU) nr 828/2014 om krav på tillhandahållande av information till konsumenterna om frånvaro eller reducerad förekomst av gluten i livsmedel
- Förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien
- Förordning (EU) nr 853/2004 om särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung
- Förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter
- Förordning (EG) nr 1333/2008 om livsmedelstillsatser
- Förordning (EG) nr 1334/2008 om aromer och vissa livsmedelsingredienser med aromgivande egenskaper för användning i och på livsmedel
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2008:2) om modersmjölk ersättning och tillskottsning
- Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 1997:27) om spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn

Vad är Nyckelhålet?

Nyckelhålet är ett frivilligt märkningssystem inom området mat och hälsa. Syftet med Nyckelhålet är att göra det enkelt för konsumenterna att hitta de nyttigare alternativen inom olika livsmedelsgrupper.

Nyckelhålet är ett registrerat varumärke som tillhör Livsmedelsverket och gäller symbolmärkning med villkor för fett, sockerarter, salt eller fiber.

Symbolen utvecklades av Livsmedelsverket 1989 och är en kombination av matcirkeln och matpyramiden, som på den tiden ofta användes som pedagogiska redskap.

Den nordiska gruppen som arbetar med Nyckelhålet reviderar fortlöpande reglerna för Nyckelhålmärkningen när det gäller livsmedelsgrupper och villkor. Det bland annat mot bakgrund av den ständigt pågående produktutvecklingen på marknaden och när ny kunskap om sambanden mellan mat och hälsa motiverar det.

Gemensamma regler för Nyckelhålet i Norden

Så får Nyckelhålet användas

Reglerna för den svenska Nyckelhålmärkningen finns i LIVSFS 2005:9. Användningen av symbolen är frivillig och avgiftsfri, men den som använder symbolen måste följa reglerna. Föreskrifterna riktar sig till livsmedelsproducenter, importörer, viss detaljhandel och andra aktörer som märker och marknadsför livsmedel.

Nyckelhålmärkningen gäller framför allt för färdigförpackade livsmedel, men omfattar även under vissa villkor några livsmedel som inte är färdigförpackade.

I Sverige kan märkning med Nyckelhålet förekomma i två olika sammanhang:

1. På färdigförpackade livsmedel och livsmedel som inte är färdigförpackade

LIVSFS 2005:9 omfattar 33 livsmedelsgrupper med olika villkor som ska vara uppfyllda för att en produkt ska få Nyckelhålmärkas. Vissa livsmedel som inte är färdigförpackade får också märkas med Nyckelhålet enligt föreskrifterna. Det gäller obearbetade grönsaker, frukt och bär, mjukt och hårt bröd, ost och vegetabiliska alternativ med samma användning, fiskeriprodukter samt obearbetat kött. Då görs märkningen på skyltar eller liknande. Också den märkningen regleras av LIVSFS 2005:9.

2. På recept

Symbolmärkning av recept som är tänkta att användas av konsumenter via receptblad i butik eller recept på webbplatser. Speciella avtal om kriterier skrivs mellan Livsmedelsverket och berörda parter, till exempel butikskedjor. Kontakta Livsmedelsverket för mer information.

Symbolmärkning på recept regleras alltså inte i LIVSFS 2005:9. Här grundar sig användningen av symbolen på att Livsmedelsverket har upplåtit sin varumärkesrätt i någon form.

Texterna om Nyckelhålet på Kontrollwiki omfattar enbart punkt 1 ovan, det vill säga de regler som finns i föreskrifterna om Nyckelhålet. Den offentliga kontrollen av Nyckelhålet begränsas också till punkt 1.

Restauranger har tidigare kunnat använda Nyckelhålet för att märka rätter som serveras. I februari 2017 beslutade Livsmedelsverket att lägga ner märkningen Nyckelhålet på restaurang.

Märkning och presentation med Nyckelhålet förutsätter att villkoren i LIVSFS 2005:9 och andra relevanta regelverk är uppfyllda. Generella krav för märkning och presentation inklusive näringsdeklaration finns i förordning (EU) nr 1169/2011. Skyltar, hyllkantsmärkning och annat material kan användas för att göra konsumenter uppmärksamma på utbudet av Nyckelhålmärkta livsmedel.

Se Profilprogrammet för användningen av Nyckelhålet i marknadsföring.

Märkning och presentation - Nyckelhålet

Profilprogram för varumärket Nyckelhålet

Nyckelhålet på livsmedel

LIVSFS 2005:9 omfattar 33 livsmedelsgrupper som kan märkas med Nyckelhålet.

Följande gäller för alla de livsmedelsgrupperna:

- Produkter som är avsedda för barn under 3 år får inte Nyckelhålmärkas.
- Sötningemedel (livsmedelstillsatser) får inte ingå.
- Godkända nya livsmedel eller nya livsmedelsingredienser med sötande egenskaper får inte ingå.
- Växtsteroler, växtsterolestrar, växtstanoler och växtstanolestrar får inte ingå.
- Olja eller annat fett som används i produkterna får innehålla totalt högst 2 gram industriellt framställda transfetter per 100 g olja eller fett.
- Fett, sockerarter och salt får endast tillsättas i de livsmedel där det uttryckligen framgår villkor för fett, sockerarter eller salt i respektive livsmedelsgrupp i bilaga 2. Ett sådant näringsämne får dock tillsättas livsmedel i andra livsmedelsgrupper om det inte görs i större mängder än vad som är nödvändigt för att uppnå det önskade syftet, se avsnitt 6.4.2.

För de olika livsmedelsgrupperna finns villkor för följande näringsämnen, när det är relevant:

- Fett – maxhalt.
- Typ av fett – maxhalt mättat fett av den totala fetthalten, maxhalt av annat fett än fiskfett.
- Sockerarter – maxhalt tillsatta sockerarter, maxhalt sockerarter.
- Salt – maxhalt.
- Fiber – lägsta halt.

För detaljerade villkor, se bilaga 2 till LIVSFS 2005:9.

Tolkningar av paragrafer samt livsmedelsgrupper

Antalet villkor i olika livsmedelsgrupper varierar utifrån en bedömning om vad som är relevant för den specifika gruppen. Villkor för fiber finns till exempel bara för grupperna inom mjöl, gryn och ris samt gröt, bröd och pasta. Även om fiber ibland blandas i fermenterade mjölkprodukter finns inget villkor för fiber för dessa grupper.

Gemensamma regler för Nyckelhålet i Norden

Nyckelhålet finns förutom i Sverige också i Danmark, Finland, Island och Norge. Symbolen Nyckelhålet har samma innebörd i alla länderna.

Gemensamma regler för Nyckelhålmärkningen är en fördel för såväl konsumenten som för industri och handel. Flera av de stora dagligvarukedjorna och producenterna är etablerade i flera nordiska länder med utbredd handel mellan länderna. Nyckelhålsreglerna ger möjlighet att kunna stärka dialogen mellan konsumentorganisationer, industri och myndigheter.

Nyckelhålmärkningen finns i Danmark och Norge sedan 2009, och på Island sedan 2013. Den revidering av villkoren som skett under åren 2011-2014 startades av en arbetsgrupp med deltagare från Livsmedelsverket i Sverige, Fødevarestyrelsen i Danmark samt Mattilsynet och Helsedirektoratet i Norge. I januari 2013 kom även deltagare från Matvælstofnun på Island med i den nordiska arbetsgruppen.

Litauen anslöt sig 2013 och Makedonien 2015 till att använda Nyckelhålet men ingår inte i den nordiska arbetsgruppen.

Fakta om reglerna i Norden

LIVSFS 2005:9 är nationella föreskrifter. Norge, Danmark och Island har gett ut motsvarande nationella föreskrifter och vägledning till dem. Föreskrifterna i de nordiska länderna överensstämmer i stort sett med varandra, så när som på att övergångsreglerna skiljer sig något åt och att reglerna kring användande av Nyckelhålet på livsmedel som inte är färdigförpackade är olika i länderna. Detta har inte bedömts påverka den nordiska marknaden.

Det läggs vikt vid att det inte är olika tolkningspraxis i de olika länderna så alla tolkningar ska vara desamma i de fyra vägledningarna. Vägledningarna kan vid behov revideras om ändringar eller ytterligare fördjupning i tolkningspraxis behöver göras.

Den senaste revideringen av villkoren som gjordes åren 2011-2014 har gjorts med utgångspunkt i de Nordiska näringsrekommendationerna 2012 (NNR 2012).

NNR 2012 lyfter bland annat fram matvaror som kan minska risken för de viktigaste livsstilssjukdomarna, främst hjärt- och kärlsjukdom, vissa typer av cancer, typ 2-diabetes, benskörhet och fetma. Där ges också rekommendationer om att begränsa intaget av tillsatta sockerarter, mättat fett, transfett och salt och ökat intaget av livsmedel som innehåller fiber, det vill säga frukt, grönsaker, baljväxter, fullkornsprodukter och nötter. Dessa rekommendationer ligger till grund för de villkor för användning av Nyckelhålet som fastställts för de olika livsmedelsgrupperna.

Näringsrekommendationer

Livsmedelsgrupperna

Ständig utveckling av Nyckelhålet

Nyckelhålmärkningen är ett dynamiskt system och det är viktigt att villkoren fastläggs på sådant sätt att de stimulerar till produktutveckling av hälsosammare livsmedel. Myndigheterna kommer att revidera såväl livsmedelsgrupper som villkoren för dessa, om kunskapsunderlaget för näringsrekommendationerna ändras eller om det behövs på grund av att produktutbudet förändras. Nyckelhålet ska också i framtiden kunna hjälpa konsumenten till hälsosammare val av livsmedel.

Enligt förordning (EG) nr 1924/2006 ska medlemsstaterna anmäla till kommissionen om de har för avsikt att anta ny lagstiftning inom området. Revideringen av Nyckelhålsföreskrifterna har därför anmälts till kommissionen, och när villkoren för Nyckelhålet reviderades har hänsyn tagits till förordning (EG) nr 1924/2006.

Det bör uppmärksammas att kommissionen har för avsikt att ta fram så kallade näringsprofiler som livsmedel eller vissa kategorier av livsmedel måste uppfylla för att få märkas med närings- eller hälsopåståenden. Se artikel 4 i förordning (EG) nr 1924/2006. Detta kan i framtiden komma att påverka kriterier och villkor för Nyckelhålet.

Mer information om Nyckelhålet

[Information om Nyckelhålet i Danmark](#)

[Information om Nyckelhålet i Norge](#)

[Information om Nyckelhålet på Island](#)

[Information från Nordiska ministerrådet om Nyckelhålet \(på engelska\)](#)

Senast uppdaterad 27 februari 2018 Ansvarig grupp LK_Team Redlighet